

ИЗЛОЖБА ДОДИР СТАКЛА

Београд, Музеј примењене уметности,
9. фебруар – 15. март 2017.

Категорија чланка: приказ

Изложба *Додир стакла* јесте гостујућа изложба савременог нордијског стакла, одржана у Музеју примењене уметности од 9. фебруара до 15. марта 2017. године у организацији амбасада Данске, Финске, Норвешке и Шведске. Ауторка изложбе Лада Ратковић Буковчан, музејска саветница и директорка Музеја Мимара из Загреба зналачки је направила селекцију најзначајнијих фабрика, студија и дизајнера. У присуству амбасадора Данске – Мортена Сквога Хансена (Morten Skovgaard Hansen), Финске – Пертија Иконена (Pertti Ikonen), Норвешке – Арнеа Санеса Бјернстада (Arne Sannes Bjørnstad), и Шведске – Јана Лундина (Jan Lundin), изложба је отворена у свечаној и пријатељској атмосфери. Отварајући изложбу, амбасадори Финске и Шведске истакли су да је њен циљ промовисање нордијског дизајна и произвођача стакла. То је уједно била и прилика да се нордијска сарадња истакне као успешан модел регионалне сарадње у свим областима.

Изложба се састојала од осамдесет предмета, насталих у тринаест познатих стаклара и дизајн студија. Њихова производња је плод вештине и знања мајстора-стаклара, а многи од уметника сами израђују своја дела. Ради се о остварењима непогрешиве истанчаности нордијског дизајна које су визионарски осмислили легенде дизајна тридесетих и шездесетих година XX века Алвар Алто (Alvar Aalto), Тапио Виркала (Tapio Wirkkala), Тимо Сарпанева (Timo Sarpaneva), као и други сарадници финске фабрике стакла „Итала“ (Iittala). Предмети од стакла осмишљени пре неколико деценија још увек се израђују, стапајући се у једну активну и плодну сцену с бројним предметима насталим од 2010. до 2014. године.

Данску је представило неколико реномираних фабрика и студија. „Холмегорд“ (Holmegaard), је данска фабрика стакла која послује већ 189 година и има за собом нека од најбољих достигнућа стакларства, па и даље привлачи бројне вредне уметнике. Међу њима је и Пер Литкен (Per Lütken) реномирани дизајнер и дувач стакла,

1. Марја Хепо-ахо, *Напокон заједно, плава посуда*, галерија „Мафка и Алакоски“, 2012.
1. Marja Hepo-aho, *Finally together, blue jar*, Gallery Mafka & Alakoski, 2012

чије смо чиније *Прованса (Provence)* из 1955. године и посуду *Зеландија (Selandia)* из 1957. године могли да видимо на изложби. Сесилија Манц (Cecilie Manz) ауторка је колекције *Минима (Minima)* из 2009. године. Префињена једноставност њених посуда овећана је Данском наградом за дизајн 2008/2009. године. И индустријска дизајнерака Марија Бернстен (Maria Bernsten) награђена је за колекцију *Дизајн са светлом*,

чије лампе, невидљивих обрису, постају видљиве тек додиром светлости.

Компанија ARCHITECTMADE производи и промовише предмете које су дизајнирале архитекте из педесетих и шездесетих година XX века. Међу њима је и Јерн Уцон (Jørn Utzon), прослављени архитекта Сиднејске опере. Чаше *Извор* осмислио је 1973. године, у време док се градила зграда опере, због чега су скице дуго биле заборављене, па су почеле да се производе тек 2007. Посебне су и по томе што спадају у малобројне мале предмете које је Уцон дизајнирао. Овде је унутрашњи простор чаше у фокусу, односно начин истицања течности из њега. Данска компанија „Лене Бјере“ (*Lenne Bjerre Design*) заступљена је на изложби чашама за вино из колекције *Агнес* (Agnes), које призивају нека прошла времена стварајући посебан кућни амбијент.

Финску су представили легендарни уметници, а пре свих Алвар Алто, Тапио Виркала, Тимо Сарпанева и Оива Тоика (Oiva Toikka), који су радили за фабрику Итала, најзначајнији расадник скандинавског дизајна. Алвар Алто је представљен својим чувеним вазама (*Алто ваза*, *Киша*, *Алто ваза*, *пламено црвена* и *Алто ваза боје лососа*), први пут изложеним у Паризу на Светској изложби 1937. године, које и до данас представљају најрепрезентативнију серију производа скандинавског дизајна. Тапио Виркала,¹ припадник је послератне „златне генерације“, која је Финску педесетих година прошлог века довела у сам врх светског дизајна. Представљен је награђеном вазом *Лисичарка* (*Chanterelle vase*), по истоименој печурки, и колекцијом *Последња Тула* (*Ultima Thule*), инспирисаном отапањем леда у Лапонији. Добитник је, између осталог, три златне медаље на Тријеналу у Милану 1951. године и још три медаље које је освојио 1954. на истој манифестацији. Тимо Сарпанева је представљен *Трајановим прстеном* из колекције *Кларитас* (*Claritas*), доказом да сваки његов рад представља јединствено уметничко дело врхунске израде. Професор Оива Тоика је велико име финске стакларске уметности чија је култна колекција *Тојкине птице*, из 1972. године представљена делом *Сврака*. Из опуса Каја Франка (Kaj Franck), дизајнера посебног по изостављању свега сувишног, видели смо скулптуру од стаклених перли *Јутро у Атини*.

Задругу „Ласисми“ (Lasismi) основало је седморо младих дизајнера који негују традицију дувања стакла уз коришћење различитих техника обраде. Представили су се ефектним радовима: *Понедељак* Марит Лахдесмаки (Maarit Lähdesmäki), *Лала* Кима Реинике (Kimmo Reinikka), *Нимб* Марије Јутиле (Maria Jutila) итд. Млада уметница Марја Хепо-ахо (Marja Hepo-aho) и мајстор дувач стакла Кари Алакоски (Kari Alakoski) долазе из

студија „Мафка“ (Mafka). Марја је 2012. године добила награду „Млади занатлија године“, а радови *Напокон заједно*, *плава посуда* и *Напокон заједно*, *црвена посуда* остављају без даха. Радови Алакаског *Увијање* (*Twist*) или *Бели патуљак* (*White Dwarf*) сведоче о његовом врхунском умећу.

Норвешко стакло представили су радови дизајнера различитих генерација. Меуд Јерулдсен Буге (Maud Gj. Bugge) је главни дизајнер фабрике „Хаделанд“ (Hadeland), најстарије стакларе у земљи, која ради од 1762. године. Као добитница годишње награде за изврсност дизајна Норвешког савета за дизајн 1996. године, на изложби је представљена чинијама, вазама и свећњацима од дуваног стакла, док је Вили Јохансон (Willy Johansson) имао серију најфинијих производа за кућу, чаше за вино „Пер Гинт“.

У селекцији су се нашли и млади дизајнери који раде за фабрику стакла „Магнор“ (Magnor), са остварењима насталим од 2010. до 2014. године. Многи међу њима и сами су стаклари, тако да своју примарну идеју прате од почетка до саме завршнице, утискујући у стаклену мембрану предмета и своју замисао и свој дах. Кристина Фиве Мелвер (Kristine Five Melvær) спаја знања графичког и индустријског дизајна, а представљена је на изложби вишеструко награђеним стакленим вазама. Каролина Улсон (Caroline Olsson) привукла је пажњу серијом лампи *Шума*. Зелене стаклене кугле самостално или у групи дочаравају праву норвешку шуму. Ту су и *Боблен* (*Boblen*) вазе, савршене стаклене кугле које је зналачки дизајнирао Фин Шел (Finn Schjøll) један од најпопуларнијих цвећара и медијских личности у Норвешкој.

Фабрика „Јевик“ (Gjøvik) је била прва приватна фабрика у Норвешкој позната по стаклу обојеном у плаво. Традицију израде стакла кобалтне боје задржала је до данас, а неке од карактеристичних посуда видели смо и на овој изложби. Стаклара „Нестетанген“ (Nøstetangen) је млада фабрика основана 1990. године са циљем да производи предмете од дуваног стакла по моделима насталим у старој истоименој стаклари. У том духу је ауторка Лин Фунемарк Јохансен (Lynn Funne-mark Johansen) направила вазу *Метаморфоза*, док су композиције *Васкресење* или *Птице у гнезду*, веома живописне и експерименталне по изради и замисли.

Шведски дизајн стакла представиле су фабрике „Молерос“ (Målerås), „Скруфс“ (Skrufs) и „Нибру“ (Nybro). Ингејард Роман (Ingegerd Råman) је једна од важнијих дизајнерки, 1995. од шведске владе добила је титулу професора. Суштину свог дизајна објашњава речима: „Тегла с поклопцем је тегла с поклопцем, али у њеној изради мора постојати топлина, мисао, идеја и поезија“, што илуструју бокали, тегле и чаше на изложби, из програма породичне фабрике стакла „Скруфс“. Дизајнер Андеш Лидблум (Andres Lindblom) из фабрике „Нибру“, имао је на изложби два рада. *Кристални тањир с нацртаном ружом* и *Кристални тањир с нацртаним срцем* јасно приказују зашто је њихов аутор један од најцењенијих сликара на стаклу у Шведској. Најекстравагантнији предмети на изложби биле су чаше са

¹ Ретроспективна изложба *Тапио Виркала – легенда финског дизајна* одржана је у Музеју примењене уметности од 9. јануара до 9. марта 2006. године и на њој је публика могла да упозна целокупан опус овог свестраног дизајнера. Највише је радио у стаклу, порцелану, дрвету, металу, али се бавио фотографијом, графичким дизајном, дизајном новчаница. Целога живота пасионирано је дизајнирао пуко ножеве, основно оруђе лапонских номада и култни предмет у Финској.

мистичним лицима аутора Матса Јунасона (Mats Jonasson), произведене у његовој фабрици „Молерос“, као и сложена композиција *Великих пет лавова*. У својим радовима он мајсторски спаја технике брушења, пескарења и бојења.

Изложбу *Додир стакла* прати двојезичан каталог, на српском и енглеском језику, у меком повезу, формата 21×21 cm, на 98 страна. Уводни текст су потписала четворица амбасадора земаља учесница. Затим следи текст ауторке изложбе, Ладе Ратковић Буковчан, у ком даје кратак историјски осврт на развој скандинавског стакларства од касног барока и рококоа до данас. Снажни темељи и дуга традиција довели су до тога да дизајн стакла буде препознат у свету као један од главних

нордијских брендова. У наставку се нижу информативни текстови о фабрикама и дизајнерима одабраним за изложбу. У каталогу су квалитетним колор фотографијама репродуковани сви радови на изложби. Фотографије прате и каталошки описи.

Разуђене галерије Музеја примењене уметности у Београду са посебно одвојеним целинама, мермерним подовима и великим стакленим прозорима који пропуштају природну светлост, учиниле су да читава поставка одише прозраношћу и добије аутентичан карактер примерен нордијском дизајну, особеном по функционалности, минимализму и врхунској изради.

Изложба *Додир стакла* доследном једноставношћу је потврдила чињеницу да су нека од најбољих дела нордијске примењене уметности настала управо у стаклу.